2824

D. T. O. M. A.

EXERCITATIO

De

JURIBUS MAJESTATIS

agens

De Jure erigendi Academias,

creandi Doctores, Licentiatos, Magistros, Baccalaureos, Poëtas & Notarios publicos,

Quam

SUB PRÆSIDIO

CASPARIS ZIEGLERI

J. U. Doct. & Prof. Pub.

publicè

disputandam proponit

MICHAEL FRIDERICUS LEDERERUS

WITTEB. SAXO.

In Auditorio JCtorum ad diem Martii

WITTEBERGÆ, Excud. MATTHÆUS HENCKELIUS

ANNO M. DC. LXI.

IURIBUSMA-

IESTATIS

I.

AD Jura Episcopalia refertur etiam cura Scholarum trivialium & oppidanarum. Dn. Carpzov. *Jp. Consist. l. 1. def. 9.* Etsi enim non Magistratibus tantùm municipalibus inter cives suos, sed singulis etiam civibus domi suæ præceptorem constituere liceat liberis suis; quia tamen interest Reip. non in fide tantùm verâ, sed etiam moribus civitati conformibus juventutem informari, circumscribenda est civibus ista libertas, & ultima atque summa harum rerum cura vindicanda Majestati. Ethæc causa est, quod Serenissimus Saxoniæ Elector, non eos tantum pædagogos, qui trivialib9 scholis præficiuntur, sed alios etiam quosvis præceptores, qui privatim educandis instituendisque pueris operam impendunt, Superintendentis vel Pastoris inspectioni subjecerit. Vid. *Ordinat. Eccles. tit.* von Winckel-Schulen. non ignarus, neglectam in civitatibus atque insuper habitam disciplinam irrecuperabili damno sui contemptum solere ulcisci. Unde & privatas Scholas visitari debere rectè post alios concludit Joh. Baptista Costa *de rat. Rat. q 89. n. 3.*

II. Varià quidem & frequenter in Jure nostro scholarum fit mentio, sed quæ cum his, de quibus nos agimus, commune habent omninò nihil. Ita legimus de schola Equitum & peditum *l. 6. C. de advoc. diversi jud.* de schola Scriniariorum *l. 9. C. Theod. de ann. civil.* de schola Palatina *l. 13. §. 8. C. de judic.* de schola Silentiariorum *l. 4. C. de silentiar.* de schola societatis sacrarum largitionum *l. 13. C. de pal. sac. largit.* de schola domesticorum *l. 3. C. ubi Senat.* de undecim scholis militum *l. ult. C. de locat.* de aliis alibi. Ex quibus tamen illicò patet, scholam

accipi pro ordine militantium & aliorum, qui munere atque officio aliquo ad Principis ministerium pertinente fungun-tur. Anton. Perez. *God. de privileg. scholar.* Marcell. Donat. *in Ammian. Marcellin. l. 20.* Et harum regimen qui Juribus Episcopalibus adnumerare vellet, aulæ & Ecclesiæ quod sit discrimen, se nondum satis nosse profiteretur. Sed nostræ illæ, de quibus nunc agimus, & quæ communiter hodiè ita dici solent, Scholæ, quin Episcopalem desiderent curam, dubitari amplius nequit, cùm & aliàs piis causis & locis accenseantur. Nicol. Reusner *l. 3. decis.* 4.

III. Utcunque verò in ludis literariis & gymnasiis instituendis aut conservandis Principis aliqua, nec minima versetur cura, saltem quod juventutis benè educandæ & erudiendæ modum concernit; non prohibentur tamen vel magistratûs municipales, vel etiam privati ex pio affectu scholas erigere, cùm hoc propriè & directò ad Jura Majestatis non pertineat, quemadmodum & Ecclesias fundare eos posse diximus *disput. anteced.* Vicissim verò ista talis, quam Magistratibus & privatis tribuimus, potestas, ita subjacet legi publicæ, ut non liceat vel Præceptores præficere, vel dogmata aut libros proponere, quos ut pietati & honestati adversos aut Reip. parum conformes exesse jusserit Majestas; adeoque à primâ statim origine schola à quocunque fundata incipit curæ Episcopali & ipsius Principis subesse. Et ex hoc capite reprehenduntur haud immeritò Athenienses, quod sine discrimine admiserint varias admodum, imò & noxias philosophorum hæreses, easque non à sese tantum invicem, sed etiam à religione receptâ & legibus urbanis quam longissimè dissidentes; qui, si uni alicui & meliori Philosophorum sectæ liberè docendi facultatem concessissent, rectius utique & juventuti & Reip. suæ consuluisse putantur. Vid. Aristot. *l. 8. Polit. c. 1.*

IV. Sublimior adhuc & specialior cura Principis est circa Academias, quippe quas sub iis qualitatibus, quibus hodiè visuntur, erigere præter Principem potest nemo. Et hinc est, quod Jus Patronatus Ecclesiasticum distinguatur, quod

quod sit vel Ecclesiasticum in specie vel Academiarum. Pinkelthaus *de jur. patronat. c.3. n 4.* Et utique magna est inter patronos Ecclesiarum & Patronos Academiarum differentia. Illi enim possunt esse homines tàm publicâ & regiâ autoritate præditi, quàm privati. Hi autem non nisi Principes, & qui Majestate pollent. Ernest. Cothmann. *responsa Academ. n. 8. & 377.* Limnæ *l. 8. jur. publ. c. 1. n 31. seq. & 36.* illi, qua tales in Clericum ejusque familiam nullum habent jus, nullam Jurisdictionem. *c. filius 16. q. 7. c. 1. X. de for. comp. c. cõsuluit X. de jur. patron.* Hi verò in ipsum corpus Academicum & singula ipsius membra summum habent & Jure merito sibi vendicant imperium. Ut adeò Jus patronatûs Academiarum, non tàm species sit Juris patronatûs in genere ita dicti, quàm Juris patronatûs regii. Conf. Matth. Steph. *discurs. Academ. 8. n. 15.*

V. Notanter autem dixi de Academiis, *quales hodiè visuntur.* Cum enim nulla hodiè earum inter Europæos inveniatur, quæ non proprium habeat Magistratum Academicum, propriamque jurisdictionem, cumque omnes certis civium suorum immunitatibus gaudeant, & insuper singulares dignitatum & honorum titulos diribere valeant, quibus omnibus nunc potissimum Academiæ censentur, non poterunt sanè ab alio ista proficisci, quàm ab eo qui τὸ κύριον habet & concedendi facultatem. Et hunc suum statum Academias seculo demum tertio decimo debere, inter omnes autem antiquitate antecellere Parisiensem, eruditè ostendit Dn. Hermann. Conring. *de antiq. Acad. dissertat.* 3. Solent autem Academiæ communiter hinc Universitates hodiè vocari, quòd Professores & studiosi corpus aliquod & veluti Rempublicam constituant, in quâ legibus consuetudinibus, immunitatibus, libertatibus & jurisdictione ab reliquo civium corpore separatâ utantur, Dn. Carpzov. *in Ip. Consist. l. 2. def. 397. n. 3. 4. 5.* ita ut vocabulum universitatis κατ' ἐξοχὴν ad certam aliquam speciem trahatur, cùm aliàs in significatu famosiori denotet plures cujuscunque conditionis homines in unum Corpus collectos. Vid. Nicol. Losæum *de jur.*

Univers. part. 1. c. 1. & add. Limnæum *jur. publ. lib. VIII. c. 1. n. 1.*

VI. Cæterùm uti diversimode se habent privilegia Academiis concessa: ita & Jurisdictio atque animadvertendi in facinorosos potestas non omnibus competit eadem. Hoc certum est, positâ jurisdictione poni aliquam coërcendi potestatem, quia jurisdictio sine modicâ coërcitione nulla est, *l. 5. ff. de offic. ej. cui mand. est Jurisd.* cum aliàs adversus refractarios omni effectu destituatur. Et hæc coercitio dicitur mixtum imperium, quia hoc genus *imperii admixtum* est jurisdictioni, & simul Jure Magistratûs competit, ad tuendam sc: Jurisdictionem & Jus redditum exsequendum. Quam ob causam cohærere Jurisdictioni dicitur *l. 1. §. ult. ff. de offic. ej. cui mand.* & inesse eidem, perinde, ut aliqua potentia seu virtus suo toti potestativo. Per consequens competeret etiam Magistratui Academico aliqua vis coërcitiva amplior aut restrictior, quatenus Princeps aut qui supremam habet potestatem, permiserit. Est enim mixti imperii quædam latitudo & quidam veluti gradus, quos si non omnes, non tamen omnino nullos Magistratui competere ipsa ejus potestas evincit, cum Magistratus nunquam detur, qui non aliquam habeat vim coërcitivam. Sunt tamen quædam Academiæ, quæ præter Jurisdictionem etiam merum *in* subditos suos consecutæ sunt imperium, quod de Academia Viennensi refert Middendorpius *de Academ. l. 2.* de Tibingensi Sichardus *ad authent. habita n. 22.* de Oxoniensi, Parisiensi & Ingolstadiensi Scipio Gentilis *ad d. auth. c. 8.* de Salmanticensi Antonius Possevinus *l. 1. bibl. c. 8.* de Gryphiswaldensi Matth. Steph. *de jurisd. l. 3 part. 2. c. 12.* Add. Scip. Gentil. *l. 3. de jurisdict. c. 17.* Limnæus *l. 5. de jur. publ. c. 9. n. 33. seqq.* Ilic. Ummius *de præcess. diss. 4. n. 66.* Sed & add. Petr. Heig *part. 2. q. 11.* ubi *n. 13.* cum Hieronymo Muscorno negat Rectoribus Academiarum merum Imperium tribui posse. Quod an probatum satis dederint, merito licet dubitare.

VII. Quandoquidem igitur tanta hodiè Academiis contigit felicitas, ut rudium imperitorumque hominum, qui

qui plerumque literatis literarumque ſtudioſis minus eſſe ſolent æqui, foro & judiciis eximantur, per ſe patet, exemptionem eam ab nullo alio proficiſci poſſe, niſi ab eo, qui τὸ κύριον tenet in Rep. & vel hoc ſaltem nomine Academiarum inſtitutionem hodiè pertinere ad Jura Majeſtatis. Patet & hoc, extra territorium ſuum poteſtatem iſtam erigendi Academias principi non competere. Et hinc porrò, Papam Romanum non habere poteſtatem in alienis ditionibus quicquam conſtituendi aut determinandi, quod ad ſtudia univerſalia quoquo modo facere poſſit. Limitatum enim ejus eſſe, tum in temporalibus, tum in ſpiritualibus, imperium, antecedentibus exercitationibus abundè oſtendimus.

VIII. Sed quid fiet Academiis illis, quæ â ſolo Pontifice confirmatæ & privilegiis ornatæ ſunt, quales adhuc plurimæ in ipſiſſimâ noſtrâ inveniuntur Germaniâ? Enimverò ſiolim ego cum Canoniſtis ſupremam Pontificis quam cum Imperatore habeat, aſſerere poteſtatem, quod ex *c. duo ſunt 10 diſt. 96.* ponit Matthias Stephani *de Jurisdict. l. 3. part. 2. c. 2. n. 14. & diſcurſ. Academ. 8.* nec tamen nolim etiam pro illegitimis habere Academias eas, quæ Pontificî ſuam debent originem, obſtante præſertim totius Imperii obſervantiâ. Sed puto Academias autoritate Pontificis erectas hodie perinde haberi, ac ſi per ipſum Imperatorem erectæ & inſtitutæ eſſent, Dn. Carpzov. *in Ipſ. conſiſtor. lib. 2. def. 396. n. 7.* Dum enim connivet Imperator, & fieri permittit, quod impedire poterat, conſenſiſſe videtur, *arg. l. 63. §. ſcientibus ff. de re judic.* Fulv. Pacianus *de probat. l. 1. c. 29. 30.* Menoch. *6. præſumpt. 99.* Roſenthal. *de feud. c. 9. concl. 77. n. 6. 7. 8.* Hartmañ. Piſtor. *part. 2. q. 7. n. 3. 4.* Vincent. Carocc. *de locat. part. 2. q. 35. n. 37.* Carpzov. *l. 6. Reſponſ. 101.* Rheinking. *de retract. q. 2. n. 201. ſeq.* quin & multa utilitatis gratia deinceps ſuſtinentur, quæ nullo jure approbante facta ſunt. *arg. l. Barbarius ff. de offic. Prætor.* Limnæ. *l. 8. Jur. publ. c. 1. n. 43.* Accedit, quod Academiæ non ex privilegio tantùm in civitatibus oriantur, ſed etiam ex antiquâ conſuetudine, quando ſc. civitas ſtudium publicum habuit tanto tempore, cujus initii memo-

mo-

moria hominis non extat in contrarium, uti loquitur Fulv. Pacian. *de probat. l. 2. c. 41. n. 52.* Posito hoc, sufficere puto annos centum, quibus civitas in possessione studii publici fuit. Quanquam enim tempus immemoriale seu tempus memoriam hominum excedens accuratè loquendo differat â tempore centenario. Matth. Steph. *de Jurisdict. lib. 2. part. 1. c. 7. n. 145. seq.* Carpz. *part. 2. const. 1. def. 7.* tamen tempus centum annorum plerumque etiam, præsertim in favorabilibus, immemorialis temporis nomine venit, eò quod per illud longissimus vitæ humanæ tractus finiatur. Sichard. *ad tit. C. vetigal. nov. instit. non poss. n. 6.* Dn. Hahn. *Observ. in Wesenbec. tit. de usurpat. & usucap. n. 7.* Joh. Franc. Balbus *de præscript. part. 2. tert. princ. q. 6. n. 24.* Et præsumitur utique Imperator, qui tamdiu studia ibi publicè tractari permisit, jus Academiæ concedere voluisse. Atqui pleræque Academiæ in Germaniâ â Pontificibus Romanis institutæ ætatem centum annorum excedunt, ut adeò nihil noceat, originem earum proficisci ab illis, qui nullâ tali potestate polluerunt, & tyrannicâ quâdam præsumtione usurparunt.

IX. Undecunque verò tandem, sive â Pontificibus, sive ab antiquâ consuetudine, Academiarum quarundam repetas originem, Principis tamen Majestati derogare per id nequicquam poteris. Sive enim immediatè, sive mediatè suam ille conferat autoritatem, manet tamen, sine Principis voluntate nullam in ipsius territorio subsistere posse Academiam. Et hinc porrò infero, privilegia etiam à Pontifice Academiæ concessa Principis subjacere imperio, ita ut vel approbare eadem, vel revocare pro re natâ possit. Et revocari quidem aut abrogari possunt quandocúq; ea, quæ apertè legi divinæ & naturali repugnant, reliqua tùm demum, quando id jusserit necessitas aut utilitas publica, posito hoc, longissimo tempore ea jam fuisse observata, & usu frequenti recepta. De illis enim quæ nunc demum aut de præsenti conceduntur, facilis est decisio, probari ea Principi posse & non posse, utcunque nulla subsit necessitas. Et si probaverit, non valere ea ex concessione Pontificis, sed ex con-

cessione ipsius Principis, quippe qui approbando autor ipsarum extitit, sine quo aliàs inutiliter darentur. Lucem hinc accipit doctrina Interpretum statuentium, privilegiorum Academicorum interpretationem & conservationem ad solum Imperatorem pertinere, etiamsi Academia à Pontifice sit instituta & privilegiis ornata. Cothman. *resp. Acad. 1.n.8.seqq.* ob rationem scil. quod Pontifex Imperatoris vicem hac in parte gerat. Matth. Stephan. *discurs. Academ. 8.n.10.*

X. Illud autem quorundam principium ferendum planè non est, quod Princeps Academiam constituere nequeat, nisi cum consensu Pontificis, & quod Academia à Pontifice non confirmata, pro vera & legitima haberi nequeat. Enimverò fluit hoc Pontificiorum dogma ex eo, quod Canonistæ Jus constituendi Academias pro Jure spirituali habeant, Bachov. *in Treutl. vol. 1. disp. 1. th. 7.* & quod ante transactionem Passavienscm Academiæ Episcopis lege diœcesana subjectæ fuerunt. Matth. Stephan. *discurs. Academ. 1.* At verò quàm injusta & tyrannica fuerit seculis istis corruptis ante transactionem Passavienscm Jurisdictio Episcopalis, quasi in compendio ostendimus exercitatione præcedente. Nec mirum est, rapuisse ad se Episcopos, & tribuisse ipsis Pontificem, quod alterius erat, cùm hâc ratione difficile redditum sit Principi, in arcana Papismi penetrare, & de regiminis sui periculo commonefieri, id quod inde à primis dominatûs Hildebrandini incunabulis sub spiritualitatis tegumento artificiosè admodum occultárunt Alastores Romani. Nec magis verum est, quod Jus constituendi Academias inter spiritualia sit referendum. Quanquam enim ad Ecclesiam & spiritualia haud superficialis & perfunctorius in eo habeatur respectus, non solus tamen ille est & unicus, neque ipsa potestas propterea illicò evadit spiritualis, quemadmodum neque Jus patronatus, quod tamen ad Ecclesiam propius ordinatur, spirituale dici potest, sed tantum spirituali annexum. Joh. de Turre cremat. *ad c. piæmentis 26. caus. 16. q. 3.* Martin. Mager à Schoenberg *de Advocat. armat. c. 9. n. 521.*

XI. Ex eodem fonte fluit, quod omnes Academici Clericorum ordini accenseri cœperint, ut sc. eò magis exempti essent potestate civili. Et fortè hûc facit habitus purpureus, quo passim per omnes Europæ Academias ornari solent Rectores, Cardinalium hâc in parte æmuli. Si enim credendum Onuphrio, Cardinales ideo rubro donantur pileo, ut significetur, eos, qui in illum ordinem leguntur, pararos esse debere, pro libertate Ecclesiasticâ propriam, si opus est, vitam morti exponere. Ex quo haud frustra colligit Dn. Conringius *dissertat. Academ. 5.* voluisse Pontifices etiam habitu Rectorali (quem â Pontificibus esse, probabiliter *adstruit*) non subducere tantùm omnem Academicum cœtum imperio Principum, sibique uni subjicere, sed & animare eundem ad imperia ejusmodi legitima omnia exeutienda. Et disputatur etiamnum, neque omni dubio caret, utrum Academiæ inter Collegia profana & secularia an Ecclesiastica sint referenda. Prius placuit Curiæ supremæ Parisiensi d. 5. Sept. anno 1573. Choppin. *de doman. Franc. l. 3. tit. 27. n. 12.* Posterius plerisq; aliis, præsertim iis, qui Pontificis partestuentur. Vid. Limnæ. *l. 8 jur. publ. c. 1. n. 47.* In terris Evangelicis hodieque Professores pariter & studiosi Jure gaudent personarum Ecclesiasticarum, & idcirco Academiæ non tantum Collegiis Canonicis ac Prælaturis accensentur, sed etiam præter Consistorium Ecclesiasticum, nisi aliud quid consuetudine fuerit receptum, aut Principi aliter placuerit, Judicem agnoscunt neminem. Dn. Carpzov. *in 3p. Consistor. l. 3. def. 12.* Et hæc tamen exemptio quoad forum multum distat ab exemptione eâ, quæ inter Pontificios recepta & introducta est, inprimis verò in eo, quod Consistoria â Principe dependeant, & ejus regimini subsint, ut adeò inter Principem & Academias idem adhuc habeatur relationis fundamentum, quod est inter imperantem & subditos, quale vix admittent tyrannidis Episcopalis defensores.

XII. Et hactenus de Jure Academiæ constituendæ. Videamus nunc de dignitatibus Academicis, quippe quarum conferendarum potestatem itidem Majestati asserimus:

Vel,

Vel, quod interfit Reip. nosse, quibus talis prærogativa conferatur, ut ne indigni privilegiorum participes fiant: Vel quod dignitatum omnium origo penes principem sit, ita ut ex eo & in eum omnes fluant & refluant, tanquam flumina de mari & in mare. Limnæus *l. 8. de Jur. publ. c. 8. n. 6.* vel denique, quod autoritate suâ majorem dignitatibus Academicis splendorem accedere principes animadverterent. Cum ergo Ecclesiæ & Reip. maximam semper præstent utilitatem Viri literati, & in illis omne regimen politicum occupetur, potestatem conferendi ejusmodi dignitates & titulos rectè sibi retinuerunt & Juribus Majestatis accensuére Principes, quin & illos ipsos tanti semper habuerunt, ut plurimi iisdem illis ornari non erubuerint. Vid. Herman. Kirchneri *Orat. de Ducib. princip. promot. hab. Marpurg. ann. 1606.* Christoph. ab Hagen *præfat. tr. de usu usur.*

XIII. Quo tempore isti dignitatum gradûs primùm cœperint, fortè non est, ut hîc prolixè exponatur. Certum est, florentibus Romanorum rebus nec in Græcia, quæ tamen literarum prima semper & præcipua fuit nutrix, nec alibi nostrum hunc creandi Doctores morem obtinuisse, nec alios tunc vel Magistros vel Doctores audiviſse, quàm qui reverà docerent. Et quanquam sint, qui ex legibus Justinianeis, ritum istum jam eâ tempestate invaluisse colligant, quò trahunt *l. 2. l. 7. l. 8. C. de Professorib. & Medic. l. X.* idipsum tamen infirmis admodum niti probationibus, & textus istos temerè in partes vocari, eruditè ut solet, ostendit Dn. Herm. Conring. *de Antiq. Academ. dissert. 4.* ubi post alia probè perspectis & exploratis vestigiis omnibus, hoc tandem pro certo habet, seculo Christiano tertio decimo apud Theologos, JCtos, Medicos, Philosophos honorum titulorumque collationem nostram usu receptam esse; ante id tempus nihil inveniri, quod fidem eâ de re facere possit, & cui tuto insistere liceat. Conf. Limnæ. *de Jur. publ. l. 8. cap. 8. num. 2.*

XIV. Quicquid hujus sit, & quæcunque tandem ejus moris inveniantur initia, non potuit tamen ei retinendo

vel opportunum magis vel magis honorificum existere, quàm ipsa Principum, quorum autoritate iste nititur, Majestas & splendor. Insulsum est & insubidum Johannis Molani Scriptoris Pontificii assertum, quod habet *in compend. Theol. pract. tr. 5. c. 32.* inanes esse & irritos illos promotionum titulos, qui se ab obedientiâ summi Pontificis retrahérunt. Quomodo vero inanes, quos ex suâ propriâ potestate confert Princeps? quomodo irritos, quos tantâ cum curâ & sollicitudine decernit? Nec verò solus Papa est, qui dignitates conferendi potestatem habet, sed competit ea etiam Imperatori in terris Imperii, Camill. Gallinius *de V. S. lib. 10. c. 14. n. 8.* & in suo territorio cuilibet Principi alii summum Imperium tenenti, inconsulto Pontifice, imò etiam dissentiente; cùm superioritatem illam, quam in omnes toto terrárum Orbe diffusos Monarchas sibi Papa Romanus sumit, & nullam &, si quâ esset, maximè perniciosam plerique nunc agnoscant & execrentur.

XV. Præcipua dignitas videtur esse Doctoratus, quem idcircò summum in unaquaque facultate gradum dicunt. Non autem se quis ante debet Doctorem nominare, quàm adeptus fuerit reipsa insignia Doctoratus. Camill. Gallinius *d. V. S. lib. 10. c. 35. n. 26.* Jacob Menochius *de Arb. Jud. quæst. cas. 379. n. 15. 16.* Quanquam enim in favorabilibus Doctorandi pro Doctoribus habeantur, Sichardus *ad. l. nondum 3. n. 6. C. de furt. & serv. corr.* nomen tamen ipsum antè non merentur, quàm revera id consecuti fuerint, ita ut etiam falsi crimen incurrat, qui dolo se Doctorem mentitur. *arg. l. 27. §. 3. ff. de L. Corn. de falsi.* & pœnâ arbitrariâ puniri possit. Jac. Menoch. *de Arb. Jud Quæst. cas. 318. n. 21. & cas. 320. n. 7.* Dn. Carpzov. *in prax. crim. part. 2. q. 93. n. 36. 37.*

XVI. Cæterùm, quot & quæ requirantur in eo, qui ad dignitatem Doctoratûs promoveri discupit, & quæ sint hujus dignitatis propria & determinata insignia, ceremoniæ & prærogativæ, prolixe exponit Fulvius Pacianus *de probat. lib. 2. cap. 41.* cui adde Coler. *de proces. execut. part. 2. c. 3. n. 135.* Cothmann. *Consil. Academ. resp. 44. n. 36.* Limnæ. *lib. 8. de Jur.*

Jur. publ. c. 8. n. 88. seqq. 115. seqq. Nec verò frivola aut inania sunt ista, quæ hodiè in promotionibus frequentantur, solennia, sed unumquodque eorum significativum est dignitatis concessæ, & vel ideò retinendum, quod veluti characterem quendam spectatoribus imprimat. Imò verò gentibus propè omnibus commune semper fuit, in Ordinum & Collegiorum cooptationibus ritum aliquem adhibere tanquam novi honoris insigne. Petr. Heig. *p. 2. q. 11. n. 56.* Non tamen necesse est, ut ubique eædem per universas Academias observentur ceremoniæ, aut eadem passim adhibeantur insignia, ita ut pro Doctore habendus propterea non sit, quod in ejus promotione ipsi fortasse nullum datum fuerit osculum, aut annulus, aut biretum. Quia possunt ejusmodi ceremoniæ pro cujusque Academiæ instituto variare, & ex arbitrio etiam Principis mutari, cum juris positivi illæ sint, & potestati Legislatoriæ quoad ipsam suam substantiam succumbant.

XVII. Quemadmodum autem Doctoratus haud exiguum nomen est, adeò ut Doctor propterea in dignitate constitutus dicatur, Camill. Gallin. *de V. S. l. 10. c. 12. n. 28.* & nobilium privilegiis gaudeat, imò ipse nobilis fiat. Osvvald. Hillig. *in Donell. enucl. l. 24. c. 14. lit. N.* Camman. *de regalib. disp. 3. th. 63.* Quirin Kubach *dec. 7. q. 7. cent. 3.* aut saltem nobilibus non postponatur, Rheinking. *de regim. sec. & Eccl. l. 1. class. 5. c. 11. n. 79.* sed iis æquiparetur. Marq. Freher. *de infam. l. 3. c. 25. n. 13.* Christoph. ab Hagen. *præfat. tract. de Usur.* Dn. Carpz. *lib. VI. Reponsi. 18.* (ubi rectè totam hanc controversiam ita componit, Doctorem esse nobilem titularem in concreto, non nominalem in abstracto. Ein Doctor ist edel/ aber kein Edelmann) Limnæus *lib. 8. de Jur. publ. c. 8. n. 103. seq.* & propter solum hunc gradum præferatur nonnullis, qui alias eum præcederent, Don Garsi. Mastrill. *Decis. 130.* ita augustiores multò per istam gradus prærogativam facti fuére tituli jam olim Theologis, JCtis, & Medicis tribui soliti. Ita enim Episcopi olim illustribus pares habiti & inter spectabiles relati fuére, Henning Gœden *consil. 34 n. 4.* Dionys. Gothofred. *ad l. 21. C. de Episcop.* dicunturque reve-

rendisſimi *l.* 18. *l.*25. *l.*26. *l.*33. *C. de Epiſc.* religioſisſimi *l.*28 *eod. l.*19. *C. de Epiſcop. audient.* quemadmodum & presbyteri, & Diaconi, & apocriſarii titulo reverendisſimorum ornantur. *Novell.* 123. *c.* 20. *&* c.25. Juris Conſulti dicti jam diu ſunt Nobilisſimi *l.*7. *C. de poſtnland. ubi tamen vid. Gothofred.* Illuſtres *in proœm. Digeſt. rubric.* celſi & honorati *l.* 2. *&* 3. *C. de offic. diverſ. judic.* interdum egregii, Sichard. *ad l.* 12. §. *in omnibus C. de R.C. & jur.* & paſſim excelſi, glorioſi, Magnifici, Splendidisſimi, Clarisſimi & c. Limn. *de jur. publ. l.*8. *c.*4. *n.*6. *&* 7. Carpzov. *part.*1. *deciſ.* 7. *n.*18. ad exemplum ſc. Æmilii Papiniani, qui ab Imperatoribus ipſis excelſi *l.* 6. §.1, *C. de inſt. & ſubſt.* §.7. *J. de fideic.* excellentis *l. un. C. Theod. de Reſponſ. prud.* ſummi *l.*1. §.6. *C. de vet. jur. enucl. l.*14. *C. de ſentent. & interlocut.* acutisſimi ingenii vir & merito ante alios excellens *l.* 30. *C. de fideic.* ſplendidisſimus *d. l.* 1. §. 6. *de V. J. E.* prudentisſimus *l.*14. *C. de præd. & al. reb. min. l.*12. *C. de legat. l.*16. *C. de fideic.* conſultisſimus *l.*3. *C. de acq. & ret. poſſ.* diſertisſimus. *Lſin. C. de inſt. & ſubſt.* appellatur.

XIIX. Cæterùm Doctoralis hæc dignitas confertur vel immediatè á Principe ipſo, vel mediatè, & tùm iterum vel in Academiis per Promotores ſpecialiter in eam rem conſtitutos, vel per Comites Palatinos. Qui in Academiis creantur, omnium habentur dignisſimi, & qui dignitatem, quam impetrant, ornare poſſint ſuo merito, eò quod plurium cenſuræ & judiciis ſuccumbant, & ex præſcripto cum iis agere oporteat. Quò facit, quod ter examinari debeant, qui dignitatem hanc ambiunt, Marqv. Freher. *de exiſtimat. lib.* 2. *c.*3. *n.*16, ne ſc. non ſatis probatidici poſſint, & ne ſine re magnæ dignitatis nomen ſubſiſtat. cùm de ſubſtantiâ promovendi ſit ſcientia, & ad Doctoratum pauca. ad Doctorem verò plurima requirantur, optimè hoc monente Gregorio XIII. Pontifice ap. Caſp. Ens *Epidorp. lib.* 1. Omninò enim cavendum, ne levis & nimium præcipitatâ fiat promotio, uti ex Conſtantienſi Synodo refert Matth. Stephan. *de jurisdict. l.*3. *part.*2. *c.*14. *n.* 62. Sed eſt tamen hoc peſſimi ſeculi ἀπεκνήμα, quod in quam plurimis Academiis, Italicis præſer-

sertim & Gallicis, nullo dignorum & indignorum ferè habito discrimine, amplissimæ literarū dignitates sic in permultos homines, quomodo denarij in cloacā cadāt. Thom. Lans. *in Orat. contr. Ital.* ita ut passim hodiè reperiantur Doctores, qui docendi sunt, & è cōtrario scholastici, qui docere possūt. Joh. Gars. *de expens. & meliorat. c. 4. n. 6.* cum tamen inverso ordine discipulus esse antè debeat, quisquis doctor esse desiderat, ut possit docere, quod didicit, *c. ordinatos 4. dist. 59.* Et hinc est, quod Doctores ejusmodi nullo suo merito creati passim audiant Doctorelli, Doctores necessitatis, quæ legum nescia est, legum dolores, litium confusores, moneta tonsa, i.e. sine literis, fontes sine aqua, nebulæ turbinibus agitatæ, asini coronati &c. Angel. *in l. 1. §. 3. ff. de postul.* Rebuff. *de nominat. q. 21. n. 17.* Cuppener *in auth. habita C. ne fil. pro pat. p. 46.* Ventur. de Valent. *in Partben. litig. l. 1. c. 11. n. 7. 8.* Limnæus *l. 8 de jur. publ. c. 8. n. 5.* Facetus est in tales Doctores Juris non nemo Poëtarum, cujus Epigramma legere non usque adeò hîc fuerit alienum. Sic autem ille:

Quod juris utriusq; tē vocaverim
Peritum, honorem ne tibi dari puta,
Unde insolescas atq; sumas cornua:
Peritiorem censeo meam coquam
Et jusculorum & plurimorum jurium;
Sint illa sive carnium, seu piscium.
Vorare tu tantùm, illa & apparare scit.

XIX. Et tolerari quidem posset quodammodo ista quarundam Academiarum liberalitas, si modo in eos conferretur, qui futurorum de se spem facerent profectuum; cùm licet quis in publico examine repertus fuerit parum doctus, si tamen spes sit, ut possit proficere, possit salvâ conscientiâ Doctorari, Fulv. Pacian. *de probat. lib. 2. c. 41. n. 116.* Matth. Stephan. *de jurisd. lib. 3. part. 2. cap. 14. n. 81.* quanquam sententia ista secundum rigorem Juris examinata non usquequaque

se

se commendet. At verò eum facere Doctorem, qui nec de præsenti nec de futuro ullum ejus dignitatis præbet meritum, id tantũ abest ut excusari possit, ut & Doctor ipse, nõ obstante creatione, tanquã sententia lata per improprias probationes, rejici, Sichard. *ad l. 1. C. de testam. milit. n. 13.* & Professores Academiarũ indignum ejusmodi admittentes puniri, Petr. Gregor. *de Rep. l. 18. c. 9. n. 9.* imò & privilegiis exui possint, *c. privilegium 11 q. 3.* Matth. Stephan. *de jurisdict. lib. 3. part. 2. c. 14. n. 125.* Dn. Carpzov. *in Jp. Consistor. l. 2. def. 408.* quem optimũ huic malo obicem ponendi modum statuit Limnæus *in addit. ad lib 8. c. 8. n. 5. tom. 4.* quemadmodum & ipse ita creatus Doctor privilegiis Doctorum gaudere nequit. Bened. Bonius *de cens. art. 56.* Jac. Menoch. *de A. J. Q. cas. 379. n. 12.*

XX. Qui â Comitibus Palatinis creantur, Doctores, & bullati aliàs dici solent, minoris plerumque sunt existimationis, ita ut aliqui eos privilegiis Doctorum in Academiis promotorum prorsus exuant, & planè incapaces illorum pronuncient, Menoch. *consil. 126. n. 18.* Rutger. Ruland. *de commiss. part. 1. l. 1. c. 14.* Matth. Coler. *de proceff. execut. part. 2. c. 3. n. 129.* Gvid. Pap. *in decis. Grationopol. qu. 88. & q. 338. n. 11.* Eberh. Speckhahn. *cent. 11. q. 22.* Ventur. de Valent. *in Parthen. litig. l. 1. c. 7. n. 32.* quod tamen, nisi de illis accipias, qui absque examine & eruditionis specimine solo verbo gradum Doctoris consequuntur, cum Jacobo Alemann. *consult. at. 5. p. 213.* & Bachovio *in Treutl. vol. 1. disp. 1. th. 7. lit. A.* rectè improbant Treutlerus *d. l.* Laur. Ohm. *de jur. Episcop. n. 17. lit. 1.* Dominic. Arumæus *ad aur. Bull. discurs. 1. n. 5.* Matth. Stephan. *de jurisdict. lib. 2. part. 1. c. 6. memb. 1. n. 74. seqq.* Quirin. Kubach. *cent. 3. dec. 7. q. 6.* & prolixè Limnæus *de jur. publ. l. 8. c. 8. n. 13. seqq.* propter paritatem sc. potestatis, quam eandem ab Imperatore accepére, tùm Academiæ, tùm Comites Palatini. Præsupponimus autem, promovendum esse bonis moribus & eruditione probè instructum, & id exploratum esse Comiti Palatino per examen prævium, quod adhibitis Doctoribus aliis plerumque tribus præmittere jubet Diploma Cæsareum. Quod si ergò Candidatus dignitati huic idoneus inventus fuerit, nihil est, quod privile-

vilegiis aliorum Doctorum ipsi interdicere queat, cùm uti dixi, eâdem, quâ Universitates, potestate eum renunciet Comes Palatinus.

XXI. De iis verò, qui à Principe immediatè creantur, dubitare licet, utrum inter Doctores in Academiis promotos sint recipiendi aut iis pares habendi? Sanè cum Doctura non simplex sit dignitas, sicut nobilitas, sed in eruditione fundetur, Bachov. *in Tr. d. l.* injurius erit Princeps in Doctorum ordinem, si talem creaverit, qui nullo suo merito dignitatem istam affectat. Et ferendum non est, quod post Angelum statuit Pacianus *de probat. l. 2. c. 41. n. 13.* de inhabilitate creati per principem disputandum non esse, quia semper intelligatur cum eo super omni maculâ dispensatum. Literæ enim non ita subjacent potestati Principis, ut nudâ declaratione ex non docto doctum facere possit, & ne quidem, ut pro docto habeatur, qui vix prima elementa cujusque artis degustavit. Est enimverò tota hæc dignitas ex summo, quod Princeps tenet, imperio; sed habet tamen ea perpetuum ad eruditionem promoti respectum, absque quâ si fuerit, personatus tantum erit & histrionicus Doctor. Unde non malè quidam dispensationem Principis circa inhabilitatem subjecti tùm demum admittunt, quando tale concurrit impedimentum, quod possit à Principe tolli, & constet eum scire impedimentum. Anton. Perez *ad tit. Cod. si servus aut libert. ad decur. adspir. n. 6.* Nec incivile quidem est, aut iniquum, ut Doctor à Principe creatus reliquis Doctoribus dignior, sublimior & potentior in prælatione habeatur; sed id tamen ita demum procedit, quando ille cum rigore examinis hunc honorem adeptus fuit, Fulv. Pacian. *d. l. n. 10. 11.* Carol. Tapia *ad rubr. ff. de constit. Pp. c. 4. n. 119.* & quando in reliquis qualitatibus paritas subest. Ferdinand. Vasqv. *præfat. ad lib. 1. n. 136. 137.* Quando ergò quis suo merito ab ipso Principe Doctor creatus fuit, non parem tantùm eum habeo Doctoribus reliquis in Academiâ renunciatis, sed etiam excelsiorem. Ut verò ille quoque, qui dignitatem hanc non meretur, & nudo titulo superbit, eodem loco habeatur, ne Princeps qui-

dem, nisi quoad externam prærogativam, jubere potest. Add. Limnæum *de Jur. publ. l. 8. c. 8. n. 9. & 14.*

XXII. Proximi â Doctoribus sunt Licentiati, dicti ex eo, quod licentiam Doctoris titulum assumendi consecuti fuerint; quam ipsam alibi solenni actu promotionis, alibi sine solennitate notabili pro cujusque Academiæ instituto conferre moris est. Qui verò dignitatem hanc impetraverunt, utcumque se Doctores appellare adhuc nequeant juxta ea, quæ supra â nobis dicta sunt, pro Doctoribus tamen plerumque habentur, maximè in favorabilibus, tùm quod cingendus habeatur pro cincto, tùm quod in Licentiato eadem essentialia, videlicet mores & scientia, perinde ut in Doctore requirantur. Matth. Stephan. *de Jurisdict. l. 3. part. 2. c. 14. n. 98. seq.* Conf. Vincent. de Franch. *decis.* 111. quod tamē de iis tantū Licentiatis intelligunt, qui publicâ solennitate renunciati sunt. Limnæus *l.* 8. *c.* 8. *n.* 42. Sed utrum Licentiatus alibi, quam ubi licentiam adeptus est, Doctoris gradum petere possit, disceptant Doctores, uti videre licet apud Menoch. *de A. J. Q. cas.* 371. *n.* 16. 17. Mindan. *l. 3. c. 5. n.* 12. Wesenbec. *ad tit. C. de monopol. ad l. 1. pr.* ubi id præcipuè offendit, quod putent aliqui, posse Licentiatum alibi Doctoris gradum petere, dum tamen novum subeat examen, etiamsi jurasset, se alibi non sumpturum lauream. Menoch. *d. l.* Est enimverò juramentum omne, quod non est contra bonos mores obligatorium, Guttierez *de Juram. confirm. c.* 34. quia non magis in potestate est hominis impedire, ne Juramentum verâ & seriâ intentione jurandi præstitum obliget, quam est in ejus potestate impedire exustionem domûs vel stuppæ, posito quod ei de facto ignem applicet, licet maximè nolit exuri. Andr. de Vaulx *in paratit. X. de jurejur.* §. 8. *n.* 1. Nec infringi potest vis Juramenti obligativa per novum, quod subit Licentiatus, examen, cum & illo superfedere possit, & non hoc juraverit, se absque examine prævio nolle alibi lauream petere, sed simpliciter, nolle se lauream alibi petere. Cæterùm tota quæstio hùc propriè non pertinet, sed alibi ventilabitur commodiùs. Conf. interim Limnæus *de jur. publ. l.* 8. *c.* 8. *n.* 43.

XXIII.

XXIII. Transeo ad Magistros, qui & ipsi autoritate ejus, qui Majestatem habet, creantur. Est enim verò nomen Magistri admodum fœcundum, & in genere, quibus præcipua cura rerum incumbit, & qui magis quam cæteri diligentiam & solicitudinem rebus, quibus præsunt, debent; Magistri appellantur *l. 57. ff. de V. S.* De Etymologiâ & notatione vocabuli videri potest Limnæus *de jur. public. l. 8. n. 29. & in addit. prior. ibid.* In Jure nostro memorantur Magistri populi, equitum, census, auctionum, epistolarum, libellorum, memoriæ, militum, navis, officiorum, societatis, scriniorum, curiæ, vestium, admissionum &c. Quin & inter Principum dignitates Magisterium fuisse ex Ammiano Marcellino *lib 26.* constat. Scholasticis verò, quando id nomen tribuitur, in latiori suo significatu cujuslibet disciplinæ præceptoribus h. e. doctoribus, præcepta cujuslibet disciplinæ seu artis explicantibus & docentibus, competit *d. l. 57. de V. S.* neque tamen Doctor aliquando aut Magister dici quis consueverat, nisi idem docendi munus publicum reapse gereret. quò pertinet *l. un. C. de stud. liberalib. lib. XI.* Sed factum tamen deinceps, ut nomen istud in plerisque Academiis, illis tantùm adhæreret, qui summum in philosophiâ gradum adepti essent.

XXIV. Apud Lovanienses ut & Parisios & Colonienses Theologiæ Doctores κατ' ἐξοχὴν dicuntur Magistri Nostri, quod nomen falsè perstringit Autor Apiarii *part. 1. c. 8.* & Erasmus *in Encom. Moriæ p. m. 244.* Ideò autem ita dici putat Rebuffus *in tract. concord. §. 1.* quia communes sint omnium præceptores, tàm prædicationibus quam lectionibus gratis inservientes, ad exemplum sc. Ecclesiæ, quæ etiam nostra dici soleret ideò, quia erga neminem suum claudat gremium. Quasi illi, non alii debeant esse nostri Præceptores, nosque præ reliquis illos sequi deceat. Joh. Svevus *ad l. 57. de V. S.* Contendit ibidem Rebuffus, aliarum Facultatum Doctores non debere eo nomine insigniri; ut ita singularis aliqua dignitas per id inferatur, quæ communicari aliis nec possit nec debeat. At enim fruantur illi hoc suo encomio, quoad libet. Nobis compertum est, multis id sine merito tribui, & cum quâdam vani-

tate, quod de suis Colonien sibus ingenuè fatetur Henricus Cornelius Agrippa *l. 7. epist. 26.*

XXV. Quanquam autem uti jam ante dixi, cujuslibet Facultatis Doctores & cujuslibet disciplinæ Præceptores discipulos suos docentes, Magistri dici consueverint, Joh. Goeddæus *ad l. 57 ff. de V.S.* quemadmodum Sabinus JCtus Magister dicitur *l. 19 §. 2. ff. de recept.* & Episcopi Magistri Ecclesiæ dicuntur Salviano *Epist. ult.* factum tamen tandem, ut nomen absolutè positum eum denotaret, qui in Philosophiâ gradum sibi supremum comparasset, quod sc. hic præ cæteris studiosam juventutem erudire, & ad altiora habilem reddere debeat. Neque curanda est vana quorundam censura, quibus gradus iste tàm abjectus quandoque est & contemptus, ut non ipsi tantùm eum deprecentur, sed aliis quoque, ut eo abstineant; autores sunt. Et est quidem ejus rei causa præcipua, quod titulum istum consequantur haud rarò, qui planè rudes & literarum ignari sunt, in quos acerbè invehitur Besoldus *in thes. pract. voc. Magist.* sed quod ipsum vitio seculi contingit, & superioribus quoque Facultatibus interdum commune est. Nihilominus tamen qui ita creantur, non aliâ autoritate dignitatem istam obtinent, quàm ejus, qui τὸ κύριον tenet in Republicâ. ut adeò creatio Magistrorum rectè referatur ad regalia majora. Regner. Sixtin. *de regalib. lib. 1. c. 2. n. 32.* Et in hoc enim Doctoribus æquiparantur Magistri, quippe qui & ipsi Doctores Philosophiæ dicuntur, & supremum in eâ Facultate gradum adepti sunt.

XXVI. Restant Baccalaurei, à baccâ laureâ dicti Alciat. *ad l. 57. ff. de V.S.* aut à bacillo & baculo, quasi bacularii, non quod illi, qui tyrocinium literarium primum deposuissent, rude hujusmodi donati essent, ut inposterum docendis & baculo coërcendis pueris præfici possent: sed quod primi studii autoritatem, quæ per exhibitionem baculi concessa videtur, jam consecuti essent, ut ita baculi traditio esset quoddam quasi mancipationis signum in hujusmodi aliquod studium. Aut etiam à batuendo, quasi batalarii, sumpto vocabulo ex militia armata. Uti enim Batalarius dicitur is

miles

miles, qui jam semel pugnæ, collatis signis interfuit, hostem batuere & manum cum eo conserere ausus: ita in palæstrâ & militiâ togatâ Batalarius dicitur, qui publicè de arte quâpiam disputavit, inque tentaminis conflictu eruditionis suæ specimen dese præbuit. Vid. Matth. Stephan. *de jurisdict. lib 3. part. 2. c. 14. n. 107. seq.* Limnæus *de jur. publ. l. 8. c. 8. n. 15. seqq.*

XXVII. Utcunque verò Baccalaureatûs hæc dignitas infima sit & prima, olim tamen Comitum atque Baronum imò Ducum & Principum titulis adcrevit. Et non Philosophi tantùm, sed superiorum quoque Facultatum Doctores in quamplurimis Academiis hoc nomine adscendere voluerunt suos Candidatos. Neque id malè, cùm satius sit, gradatim ad honores provehi, & in progressu defectûs emendare, quàm uno impetu in fastigium ferri, & anxiè ibi inter doctos & cum quâdam sui diffidentiâ versari. Cæterùm creationem Baccalaureorum nihil habere Regalium, visum fuit Hieronymo Treutlero *vol. 1. disp. 1. th. 7. lit. a.* cui tamen contradicit Bachovius *ad eund.* & rectè. Siquidem & hîc autoritas Imperatoria ut interveniat, necesse est. Et loquuntur eâ de re privilegia tùm Academiis, tùm Comitibus Palatinis ab Imperatoribus concessa, quibus potestas creandi Baccalaureos disertis verbis inserta est, ut dubitare hac de re amplius non liceat. Conf. Limnæus *de jur. publ. l. 8. c. 8. n. 26.*

XXIIX. Cæterùm cùm de literatorum præmiis hactenus egerimus, non insubidum hîc erit, Poëtarum quoque & Notariorum mentionem facere, quippe quorum creatio, aut potius potestas creandi inter Jura Majestatis eò magis refertur, quo minus eam Academiis concedere adhuc voluerunt Imperatores. Nec tamen negari potest, utrosque in palæstris literarum formari, & idoneos reddi, ut saltem hoc respectu eximi Academicorum ordine nequeant.

XXIX. Quod Poëtas concernit, dubium non est, multum semper autoritatis eos apud quoscunque literarum Patronos habuisse. Sic enim etiam JCti quam sæpissimè Homero & Virgilio testimonium denunciant, eosque in partes vocant, nempe ubi vel de vocis alicujus significatu agitur, ut

l.65.§.4.ff. de leg.3. l.non facile §.4 *ff. de grad. l.venenum ff. de V.S.* vel ubi de formulis & conceptis verbis res est *l.1.§.1.ff. de mort. caus. don.* vel ubi proverbialis locutio usurpatur *l. finxor §. 1. ff. de adulter.* vel ubi de more aliquo veteri quæstio est *l.1.ff. de contr.empt.l.9 ff. de supell.leg. l.Aut facta ff. de pœn.* Ab aliis tantum ipsis tributum fuit, ut nisi insignis cujusdam Poëtæ testimonio verba sua muniviſſent, frustra se docere persuasum haberent. Fuérunt enim Poëtæ ab initio temperantiæ atque omnium virtutum Magistri, ut habet Athenæus *l.1.c.12.* & ibi Casaubonus. & vetustissimi Philosophi Græci carmine sua dogmata proposuérunt, quorum versus subinde adducuntur à Plutarcho, Clemente Alexandrino, Sexto Empirico & aliis. Utcunque enim naturæ convenientius sit, hominem pedestri uti sermone, sicut etiam ire pedibus quam vehi, ut scribit Ælius Aristides *oratione in Serapin*; constat tamen ex Maximo Tyrio, *diss. 29.* Isidoro *l.1.orig.c.37.* Strabone *l.1.* Plinio *l.7.c.56.* Apulejo *l.2.floridor.* tàm apud Græcos quàm apud Latinos longè antiquiorem curam fuisse carminum, quam prosæ, & hujus studium serius viguisse, ab Cadmo, Pherecide & Hecatæo primum excultum. In vineis autem & à vinitoribus repertam poësin, saltem Tragicam, eruditè ostendit Dan. Heinsius *in Horat. de art. poët. p.m.192.*

XXX. Quicquid hujus sit, id certum est, ab antiquissimis temporibus plurimum honoratos fuisse Poëtas, sive quod sapientiores cæteris crederentur, sive quod propter singulares afflatus & veluti Enthusiasmos admirationi essent. Unde non statuæ tantùm illis positæ, quarum meminit Pausanias *l.9.* sed ipsi etiam variis præmiis decorati fuérunt. Refert ex Alexandro Ætolo Poëtâ Macrobius *l.5. Saturn.c.22.* magno studio populum Ephesium dedicato Dianæ templo, curasse præmiis propositis, ut qui tunc erant Poëtæ ingeniosissimi, in deam carmina componerent. Consimiliter ab Domitiano Imp. institutus fuit agon Capitolinus, ut in eo cùm Poëtæ, tùm histriones, Scenici, & omne genus artifices, ludorum Olympicorum exemplo certarent, in quo qui vicissent, quercu coronabantur, quam exhinc Juvenalis Capitolinam

vo-

vocat, Martialis Tarpejam, Ausonius Olympiam. Et ex Capitolino hoc agone rituque coronandi, laureatorum Poëtarum ordinem initium cepisse, notat Josephus Scaliger *l.1. Auson. Lect. cap. 10.* quanquam ex Horatii quibusdam locis longè antiquior iste videatur ritus, uti colligere licet ex *lib. 1. Od. 1. lib 3. Od. uli. lib. 4. Od. 2.* & aliis pluribus, nisi fortè primo Imperatorum Domitiano potestatem hanc sumptam, aut præter cæteros eximium in modum exercitam dicas, quod aliis discutiendum relinquo.

XXXI. Plerumque tamen Poëtæ hederâ lauro intertextâ coronabantur, vel ut innuerent, per laurum quidem, insitam venæ fœcunditatem, per hederam, artem ac pervigilem industriam. Henr. Salmuth *in Pancirol. part. 1. tit. de Coron.* vel quod Poëtæ non minus in Bacchi, quàm Apollinis essent tutelâ cum & Bachus deus sit Poëtarum, Taubmann. *in Culic. Virgil. p. 75.* imò fortè magis quam Apollo, vel denique ideò hedera adhibebatur, quod ut ederæ folia commanducata agant homines in furoris quandam speciem, ita Poëtis motus est quidam divinus, quo agitati sæpè furibundis similes ea canunt, quæ ad se reversi vix assequuntur. Jacob. Cruqv. *in Od. 2. lib 1. Horat.* Est enim Poëta res levis, volatilis, atque sacra, nec canere prius potest, quam deo plenus, & extra se positus, & à mente alienatus sit. Nam quamdiu mente quis valet, nec fingere carmina nec dare oracula cuipiam potest. uti ex Platone refert Janus Huartus *in Scrutin. Ingen. p. 52.*

XXXII. Cœpit ita uti diximus Jus Coronandi Poëtas ad Imperatores devolvi, (ante Domitianum enim Poëtis coronas undecunque venisse, Virgilius testis esse potest, qui à Pastoribus coronari vult Poetam, *Eclog. 7.*) vel quod Imperatoria præmia divini spiritûs mererentur, vel quod populus ab iis penderet, & hinc Demagogia quædam metuenda esset, vel denique uteò magis sibi caverent Principes ab eorum mordacitate. Fuit enim verò solenne hoc Poetis ab antiquissimis usque temporibus, ut quidlibet audendi, & maximos minimos perstringendi sibi sumerent potestatem. Jac. Middendorp. *de acad. l. 1. tit. de poët.* Cumque ipsis impune id esse

esse semper non posset, (propter legem XII. tabb. quæ carmen famosum acerbè vindicabat, & Poetarum ingeniis vitam hominũ subjectam nolebat,)atq; Principes & Magistratũ paulò severiores interdũ existerent; figuratè tandè illi, & cũ quadam dissimulatione loqui atq; hinc ἐπαμφοτερίζειν cœpérunt. Hoc enim occultum atq; ambiguũ dicendi genus sub Tyrannis invaluit, unicum, quo veteres mordacitatem suam ac dicacitatem involvebant, velum & mucronis sic reconditi vagina. quod ipsum tamen plurimis pessimè succesisse aliquot exemplis ostendit Dan. Heinsius *de Sat. Horat. lib. 1. p. m. 68.* Ut ergò flagella hæc evitarent Principes, & apud Poetas gratiam inirent, ne apud posteros fortè traducerentur, cum & post mortem metuendi essent Poëtæ, à se tantùm recognosci lauream Poëticam voluérunt, & ex hoc factum deinceps, ut pro veritatis Professoribus (ita enim Homerum δεύτερον ἀπὸ ἀληθείας vocárunt Philosophi) meri crearentur adulatores, parasiti, nugatores, & ineptissimi versuum concinnatores, digni profectò, in quorum capitibus Aulici ollas frangant.

XXXIII. Et has quidem rationes iis temporibus, quibus Tyranni Imperium tenuérunt, optimè convenire, probabiliter dici potest. At verò cùm per aliquot secula deinceps densissima barbaries omnem Musarum suavitatem excluisset, Poëseos quoque & eloquentiæ inductum fuit exilium, totam simul eam coronandi ceremoniam planè obliterans & ex animis aut memoriâ hominum quasi eripiens. Nullibi carmen suis constabat partibus, nisi quod bis terque in eandem syllabam caderet. Orationum periodos vel absona verborum geminatio, vel inepta subtilitas implebat, & si qua occurrebant vel ex antiquis moribus vel ex prisci ævi memoriâ, rebusque gestis, ea nunc omittebant fœdissimâ ignoratione, nunc ad sui seculi rationem detorta fictitiis sensibus corrumpebant. Barclai. *in Euphorm. part. 1. p. 114.* Nec potuit imperitia ista & luctuosa ingeniorum tempestas tolli & cessare prius, quam Franciscus Petrarcha quarto decimo seculo signum tolleret ad literaturam politiorem, Voss. *l. 3. de Histor. Lat. p. 524.* Primus ille exulantem humanitatem restituit, cumque ignotum jam

penè

penè esset nomen Poetæ, morem ab aliquot seculis desvefactum, ut loquitur Taubmannus *de Ling. Lat. p. 99.* revocavit, & laurum poeticam, noviter â se repertam primus sibi ipse potiit, eamque in Capitolio Romano magnificè impetravit. Ideò autem fortè in Capitolio, quia Capitolino certamine Poëtæ laureâ donari consuevissent. Sabellic. *l. 8. Ennead. 9.* Factum id anno Domini MCCCXXXVIII, uti habet Platina *in vitâ Benedicti XII*, & Nauclerus *vol. 2. Generat. 45. fol.* 251. 252. aut MCCCXXXIX, uti habet Calvisius *in Chronol.* aut MCCCXL. uti Sabellicus *d. l.* aut etiam MCCCXLI. uti in vitâ Petrarchæ Italico idiomate ab Alexandro Velutello conscriptâ legitur.

XXXIV. Eo vero tempore jam tùm introducti fuerant in Academiis gradûs dignitatum & promotionum, ut verosimile sit, tàm ad pristinum coronationis ritũ, quàm ad has ipsas dignitates Academicas respexisse Petrarcham, & cùm aliis facultatibus non deessent præmia & honores, doluisse, quod literæ humaniores talibus destituerentur. Restituit ergò unà cum literis istis morem antiquum, qui jam totus interciderat, quique ipsis etiam Coronatoribus suis ignotus erat, primusque, ut fuit indagator studiosissimus, rem oblivione sepultam ævo suo resuscitavit, atque ut inposterum quoque memoria ejus extaret, exemplo suo effecit. In quam rem non pigebit integra hîc legere verba privilegii, quod ab Urso Anguillariæ Comite in eâ solennitate accepit Petrarcha. Ea hæc sunt: *Hoc nempè Poëticum decus ætate nostrâ, quod dolentes referimus, incertum quâ seu ingeniorum tarditate, seu temporum malitiâ usque adeò oblitum esse videmus, ut etiam quod per ipsum Poetæ nomen importetur, penè incognitum nostris hominibus habeatur. Sanè autem Poetas egregios in morem triumphantium accepimus in Capitolio coronari: Usque adeò & in desuetudinem abiit nobis illa solennitas, ut jam à mille trecentis annis* (facilè ignoscimus aut Petrarchæ aut Anguillariæ Comiti lapsum hunc in re ævo isti minus clarâ. Vix enim est, ut tanto tempore ritum istum interquievisse quis putet, cùm diutius duraverint agones Capitolini, sive eos sexagin-

ta numeres & Constantinum M. cum Licinio Consule sexagesimum celebrasse dicas cum Onuphrio, uti ex eo notat Raderus *ad Martial. fol. 615.* sive quadraginta saltem, cum Calvisio *ad ann. post Chr. Nat. 242.*) *nullum ibi legamus tali honore decoratum. Quod excogitans ingeniosus Vir & talium studiorum ab adolescentia scrutator ardentissimus Franciscus Petrarcha, Florentinus, Poeta, Historicus, præsertim tempore præsenti succurrendum ratus, quo neglecta magis erat ab hominibus & deserta, post auctorum volumina diligenti primùm indagine non incognita relicta, deinde post propria proprii ingenii opera, Historiarum præcipuè & poematum, quorum partem adhuc habet in manibus, honesto laureæ flagrans desiderio, non tàm propter gloriam, sicut idem in nostra & Pop. Rom præsentiâ professus est, quàm ut ad simile desiderium studiorum omnium animos irritaret, quamvis ad hunc ipsum honorem alibi suscipiendum studiis atque Urbibus evocatus:* (qui vitam Petrarchæ Italico idiomate conscripsit, Alexand. Velutellus, invitatum eum dicit tùm à Senatu Rom. tùm ab Academ. Parisiensi, tùm deniq; ab Roberto Rege Siciliæ, ab singulis specialiter, ut laurum apud se & in suâ Terrâ imponi pateretur) *tractus tamen memoriâ reliquorum Poetarum, nec non affectu atque reverentiâ hujus SS. Urbis, cujus eum semper constat fuisse ferventissimum amatorem, post habitis aliorum precibus, decrevit hùc potissimum, ubi ante eum laureatos esse meminerat, se conferre.*

XXXV. Ab eo tempore instituta videtur quinta quædam Facultas, Poëtica sc. quæ nõ modò pangendi carminis, sed & Historiæ scribendæ peritiam, &, ut summatim dicam, omnem eloqentiæ apparatum ambitu suo complecteretur. Et separatam quidem eam ab reliquis quatuor fuisse, saltem iis temporibus, ipse Genius cujusque & natura ostendit, dum illas quidem densa stylî barbaries occupasset, hanc solam Romanæ linguæ qualiscunque elegantia reviviscens decoraret. Viciſſim autem hoc habuit cum reliquis commune

mune, quod & prævium admiserit examen (quale etiam cum Petrarcha per integrum triduum instituit ipse Robertus Rex Siciliæ, quippe quo doctior eo tempore in hoc studiorũ genere fuit nemo) & privilegio quoq; planè simili suos ornaverit promotos. Digna sunt iterũ, quæ hîc legantur, verba Privilegii Petrarchæ cõcessi ex ipso diplomate Comitis Anguillariæ: *Præfatum Franciscum tàm dicti Regis* (Siciliæ, Roberti) *quàm nostri populario nomine magnum Poetam & Historicum declaramus, præclaro Magisterii nomine insignimus, & insignum specialiter Poesis, Nos Ursus Comes & Senator præfatus pro nobis & Collega nostro Coronam lauream nostris manibus ejus capiti impressimus, dantes eidem tàm in dictâ arte Poeticâ, quàm in dictâ historicâ arte, atque in omnibus spectantibus ad easdem, autoritate præfati Domini Regis, S. P. Q. R. tàm in hac sanctissima Urbe (quam omnium Urbium caput esse non ambigitur, & magistram) quàm alibicunque locorum legendi, disputandi, atque interpretandi veterum Scripturas, & novos à seipso, omnibus seculis auxiliante DEO mansuros libros & poemata componendi, liberam tenore præsentium potestatem.*

XXXVI. Patet hinc, ab altiore manu & autoritate publica laurum accipere voluisse Petrarcham; potestatem tamen istam conferendi inter Regalia illicò relatam, aut pro Jure Majestatis habitam, non ausim confidenter affirmare. Quid enim Majestatis Roberto Regi Siciliæ in Urbe Româ competiisse dicamus? quid porrò Senatui aut populo Romano? præsertim cum eo tempore contra Imperatores ex Hildebrandino fastu strenuè insurrexerint Pontifices, nec paterentur potestatem suam in Urbe Româ, utcunque Avenione persisterent, imminui. Quicquid tamen sit de Roberto Rege, cui fortè hoc concessum, quod Pontificis partes contra Ludovicum Bavarum sustinuisset, videtur nihilominus ipse etiam Ursus Comes tali potestate instructus fuisse, quâ regalia exercere licuerit. Refert Platina *in vitâ Benedicti XII.*

Pontificem missò in Italiam Legato Senatui populoque Romano persuasisse, ut Senatoriam dignitatem, quam diu regio nomine gesserant, suis tandem & Ecclesiæ auspiciis administrarent. Hanc ob rem & Stephano Columnæ senatoriam dignitatem prorogatam fuisse, & Collegam ei datum Ursum Anguillariæ Comitem. Ipsum hunc Columnam & ejus Collegam paulò ante Imperatoris Vicarios appellaverat, *in vit. Joh. XXIII.* Cujuscunque verò vices sustinuerint illi, sive Papæ, qui Majestatis Jura sibi de facto vindicabat, sive Imperatoris, cui verè competebant, non erit absurdum dicere. à Majestate dignitatem hanc Petrarchæ obvenisse, & populi Romani nomen in speciem tantùm, & juxta antiquas formulas adhibitum fuisse.

XXXVII. Quemadmodum igitur reliquarum quatuor Facultatum dignitates ad principale culmen & Majestatem Regiam referri cœpérunt: ita quintæ etiam hujus præmia ab eâdem expectari similis ratio jussit, ut adeò necesse non sit, ejus rei causas cum Scaligero ex illa Domitiani aut etiam antiquiore ætate eruere, aut ad rationes istas, quibus primos Imperatores moveri potuisse diximus, recurrere, atque adeò ex arce Tyrannicâ ejus originem accessere. quin satius erit intra Petrarchæ, qui primus nostro more coronatus memoratur, seculum subsistere, cum nec diffiteri possimus, summam cum aliis Academicis gradibus cognationem habere laurum poëticam & illos viciſſim cum lauru. Sic enim & Salerni Doctoribus laureas coronas imponi, qui idcircò Doctores laureati dicantur, Camillus Borellus prodidit, *l.1. de Magistr. edict. c.8. n.110.*

XXXIIX. Illud tamen mirum adhuc videri alicui posset, quare Academiis non perinde data sit potestas conferendæ laurûs Poeticæ, atque data est potestas creandi Doctores, Licentiatos &c. Ejus verò rei ratio peti videtur posse exinde, quod ægrè ferrent Academiæ, per quintam illam Facultatem cæteras quasi cogi in ordinem elegantioris literaturæ, cum inficeta ista secula barbariæ se exonerare nondum possent, & istam verborum curam planè deridiculo haberent. Fuit enim-

verò

verò illâ tempestate, uti loquitur Squarzafichus *in vitâ Petrarchæ*, Poeticum nomen ita invisum, ut, qui illa studia sequeretur, magum, sortilegum & hæreticum esse dicerent. Quid mirum igitur, quod recusantib. Academiis illam quintam facultatem, imò etiam persequentibus hostiliter penes Imperatores aut Reges ea potestas resederit? Sed est tamen deinceps ea nonnullis quoque communicata Academiis. Ita enim Maximilianus I. Imp. anno MDLI. in Academiâ Viennensi peculiare instituit Collegium Poeticum veluti quintam Facultatem, eique præter alia etiam privilegium creandi Poetas concessit. Vid. Poet. Giessens. *in præfat.* Simile quid de Argentoratensi & Altorfinâ fertur. Nec dubito, facilè id aliis etiam permitti posse (præsertim cùm Philosophia elegantius hodiè incedat, & eloquentiæ tàm inimica amplius non sit, ut potius Poesin ambitu suo nunc complectatur) nisi mori jam inveterato obtemperare cuilibet magis placeret. Et hactenus quidem de Poëtis, quæ ita per mutuas velitationes & eruditum commercium cum Viro quodam Clarissimo, Amico nostro veteri investigare licuit, præsertim cùm primâ facie vix appareret, quid interesset Majestatis, coronâ donari hominem sibi tantùm & Musis, aut etiam Amasiæ suæ canentem, aliorum autem hominum aures festivis plerumque nugamentis & ridiculis fabulis demulcentem, cæteroqui inglorium opinione vulgi, & suâ tàntùm φιλαυτίᾳ ut plurimum se sustentantem. Quæ tamen omnia illis ferè competunt, qui titulo tantùm & nuncupatione Poetæ sunt, cùm verum adhuc inveniatur illud, quod laurigeri multi, pauci verò existant Phœbi. Illud nescio utrum ad stomachum Poetarum faciat, quod Trajanus Boccalinus alicubi monet, nullis aut mediocribus Poetas debere coli præmiis. victum & vestem illis sufficere, ex abundantia bonorum corporis existere penuriam bonorum animi. ex ocio eos marcere. Quemadmodum nimia in gallinis obesitas eas reddit infœcundas; ita Poetas deliciis & ocio corrumpi. Poetas denique non naturâ ut canes, sed fame coactos velut astures & falcones venatum ire. Sed totum hoc Boccalini consilium vereor ut locum invenire possit, nisi Poetas mihi fingas planè à se alienos,

& communi eorum naturæ reluctantes. Ἄκαπνα γὰρ ἀοιδοὶ θύουσιν. Vid Casaub. *in Athenæ. c. 8.*

XXXIX. Jam ad Notarios, de quibus minus dubium est, eorum creationem inter Regalia referri oportere, *Novell. 44. c. 1, in fin.* Potestatem enim sive autoritatem tribuere alicui, ut corio, cui inscripsit, mortui animalis, uti loquitur Aymo Gravett. *cons. 56. in fin.* sive potius Scripturæ in eo contentæ, uti mavult Camillus Borellus *l. 2. decis. tit. 18. n. 95.* plenâ fide credatur, non nisi illius est, qui summam & absolutam in provinciâ tenet potestatem. Jacob. Bornit. *de instrument. lib. 2. c. 13.* ideoq; nec ab alio creari potest Notarius, quàm à Principe, aut ab eo, cui Princeps permisit. Anton. Fab. Cod. *lib. 4. tit. 16. def. 11. n. 2.* Jac. Menoch. *lib. 2. præsumpt. 77. n. 8.* Elbert. Leonin. *emendat. lib. 4. c. 13. n. 17.* Hinc igitur non Imperatori tantùm, & Pontifici potestas ista competit, sed & Regibus & Principibus aliis superiorem non agnoscentibus, uti Regi Hispan. tùm domi, tùm in Regno Neapolitano & Siculo. Eodem jure creant Notarios Respublicæ Venetorum, Genuensium, Lucensium, Ragusinorum, Duces Sabaudiæ, Florentiæ, Mantuæ, Urbini, Mutinæ, aliique plures. Camill. Borell. *d. l. n.* 100. Joh. Petr. de Ferrar. *in prax. tit. 13. gloss. 3. n. 7.* Joh. Baptist. Asinius *in practic. civil. part. 2. §. 3. c. 20. n. 4.*

XL. Nec quisquam mihi hîc regerat, indignum id videri majestate Imperantium, cum vile & abjectum sit officium Notariorum, & ad servos olim pertinuerit, quò trahunt *l. 18. ff. de adopt. l. 2. ff. rem pup. salv. for. l. 1. §. 15. ff. de magistrat. conven.* nec dignitatem aut honoris gradum sibi habeat adjunctum, uti disputant Angelus & Caspar Caballinus apud Gabriel. Palæott. *de noth. & spur. cap. 56. n. 1. 2.* Sanè Notarii, Tabularii, Tabelliones & servi publici quibusdam JCtis pro iisdem habentur, nec diffiteor, sequioribus posteriorum Imperatorum temporibus parum distinctos fuisse tabelliones à tabulariis, quæ tamen vocabula in gratiam eorum, quos hodiè Notarios dicimus, accuratè secernere operæ erit precium.

XLI. Et Notarios quidem inter servos fuisse constat *ex l. 3. C. commun. de legat. in pr. l. 1. §. 1. C. de comm. serv. manum.*

num. eosque dictos ita, quod per notas quasdam sive ab ipso Mæcenate, uti vult Dio Cassius, sive ab Aquilâ Mæcenatis liberto, uti vult Isidorus, primùm inventas dicentiũ verba velocissimè excíperent. Manil. *astron. lib.* 4. Senec. *epist.* 90. Alii tamẽ ab his fuére Notarii Principis, quos in dignitate & sub primicerio constitutos arguit *tot. tit. Cod. de primicer. & secundicer. & Notar. lib. XII.*

XLII. De Tabulariis verò res tam clara non est, utcunque aliquî indistinctè eos servos fuisse autument. Erant autem Tabularii, qui civitatum aut provinciarum chartas tractabant, *l. 3. C. de tabular. l. 3. §. 2. ff. de tab. exhib.* quique publicas rationes supputabant *l. 1. & l. 7. C. de exact. trib. l. 2. C. de numerar. lib. XII. l. 1. C. de immun. nem. conced. l. 1. C. de censib.* Joh. Coras. *l. 3. miscel. c. 11.* quemadmodum & locus ipse, ubi ejusmodi chartæ asservabantur, quem archivum hodiè dicimus, tabularium olim dicebatur, Marcell. Donat. *in Ammian. Marcellin. p.* 849. Laurent. Pignor. *de serv. p.* 153. Eos verò liberas fuisse personas arguit tùm *l. ult. ff. si mens. falsi. mod. dix.* quippe ex quâ actio in tabularium civilis & pecuniaria datur, qualis tamen in servum neque ex contractu neque ex delicto competit, tùm *l. 2. Cod. Theodos. de tabular.* quæ illos in Decurionum ordinem evehi permittit, quod tamen neque servis neque libertis olim, nisi hi jus aureorum annulorum adepti, aut natalibus restituti fuissent, concessum erat. *l. 1. & 2. C. si serv. aut libert. ad decur. adspir.* E contrario servos eos fuisse, non insubidè colligitur ex *l. 3. C. de serv. Reip. manum.* & quod disertè Arcadius & Honorius Impp. servos ad tabulariorum officium inposterùm promoveri prohibuerint, *l. 3. C. de tabular. & scrib.* ut jam taceam, per servos publicos ab Interpretibus plerumque intelligi tabularios. Ex hoc legum dissensu non video quomodo eluctari aliàs liceat, nisi dicamus, tabulariorum id munus & ab liberis fuisse administratum & â servis, quar. sc: unicuique civitati aut ordini libuerit, cùm præsertim inter dignitates munus ejusmodi relatum nullibi reperiatur, nisi fortè exceperis illos, qui Palatini ministerii portio erant non contemnenda, tabularios videlicet Augustorum vel Augustarum,

ratio-

rationis patrimonii, Fisci Alexandrini, &c. de quibus Laurentius Pignorius *de serv. p.* 153.

XLIII. Ab his autem planè alii adhuc erant Tabelliones, Justus Meyer *in Colleg. Argent. tit. de fid. instrum. n.* 4. quippe qui circa privatorum conventiones versabantur, easque in instrumentum publicum referebant, & auctoritate donabant *l.* 21. *C. ad L. Corn. de falsi. Novell.* 44. ubi disertè distinguuntur Tabularii & tabelliones. Suidas: Ταβελλιῶν, ὁ τὰ τῆς πόλεως γράφων συμβόλαια, ὁ παρὰ τοῖς πολλοῖς νομικὸς λεγόμενος, ἅπαντα ὑπομνήματα τῶν πολιτῶν γραμματεῖα. ἕκαστον δυτῶν οἰκείοις ὑπογράφων γράμμασι. Hos autem Servos fuisse nullibi me legisse memini, & in hoc quoque, quod liberi fuerint, à Tabulariis solent distingui. Anton. Perez. *Cod. de tabular. n.* 11. qui tamen in hanc rem frustra citat *l.* 2. *Cod. Theodos. de tabular.* quippe quæ expressè de Tabulariis agit. Magis huc facit Novella Leonis περὶ πολιτικῶν σωματείων διατάξεων, cujus meminit Cujacius *in l.* 15. *C. de Decurion.* ex quâ intelligitur fuisse certum Tabellionum corpus sub primicerio, à quo ex Collegii sententiâ tabelliones alii creati sunt. Creationem ita factam insinuatam fuisse Præfecto Urbi, Creatoribus jurantibus se nec ambitione, nec gratiâ ullâ, sed solâ virtutis conscientiâ ad novi Tabellionis electionem adductos, atque ita in Secretario Præfecti Urbi annuli signatorii oblatione ejus promotionem fieri. Duci autem eum ad Præfectum Urbi indutum ephestride ac deinde promotione factâ ad templum, cæteris tabellionibus eadem indumenta gerentibus, ibique pro ephestride ei à Sacerdote dari album φελώνιον superdictâ prece, ad extremum licuisse συμποσιάζειν μετὰ τῶν συμπαρόντων καὶ συνευφραίνεσθαι, quæ omnia totidem verbis refert Cujacius, ubi addit, de tabulariis quidem loqui eam novellam, sed id factum ex mutatione vocabulorum posterioris ævi, cùm omninò in libris nostris tabularii planè alii fuerint. Sanè ritûs istos, quos in Tabellionum creatione adhibitos fuisse diximus, ad servilis conditionis homines referre vix ausim.

XLIV. Servi denique publici dicebantur, qui publico ære empti publicis quoque officiis destinati erant. Et hinc igitur Magistratibus eos apparuisse, Viatorum & Lictorum, quan-

quandoque etiam Scribarum functos fuisse officio, custodias asservasse, pro stipulari nequeuntibus stipulatos fuisse, pecuniam publicam à debitoribus exegisse, ad balneum, ad purgationes Cloacarum, ad munitiones viarum adhibitos fuisse, quin & sacra quandoque curasse, non nostri tantùm, sed & Historicorum & humanitatis Professorum satis copiosè recensent libri, Vid. Laurent. Pignorius *de serv. p.* 35. *seq.* Robert. Donaldson. *Synopsi. Oeconom. p.* 267. & sub his comprehensi etiam fuêre illi, qui servilis conditionis erant, tabularii.

XLV. Si jam quæratur, quosnam inter hos Notariis nostris comparare velimus, parata nobis est responsio, Tabellionibus id videri competere. At si istud, nunquam mihi servos facies notarios; nec vile proinde aut abjectum erit ipsorum officium, ut juribus Majestatis subjici nequeat. Et Notarios, quales hodiè dicuntur, non esse, imò nunquam fuisse servos, nobiscum sentiunt Andr. Tiraquellus *de nobil. c.* 30. *n.* 9. Franciscus Cardinalis Mantica *Lucubrat. Vatican. l.* 4. *tit.* 26. *n.* 3. 4. Didac. Covarruv. *pract. quæst.* 19. *n.* 5. Quod enim Notarii communiter dici soleant servi publici, factum ideò, vel quod non satis distinguerentur vocabula Tabellionis & Tabularii, vel, uti Accursius censuit, quia publicè serviunt, in publicis privatisque negociis acta & rationes conscribendo. quanquam id non placeat Nicolao Antonio Gravatio *in not. ad Octaviani Vestrii praxin. l.* 2. *c. ult.*

XLVI. Quicquid sit, dignitatem aliquam muneri isti hodiè inesse, nemo facilè negabit. Bachov. *ad Treutl. vol.* 1. *disp.* 8. *th.* 8. *lit. D.* eamque ab ipsa autoritate Imperatoriâ aut principali arcessi debere, in aprico est. Unde & in quibusdam civitatibus Italiæ Tabellionatûs officium non dedignantur Nobiles, uti de Bononiensibus & Lucensibus refert Cæsar Barz. *decis.* 50. *n.* 12. Et qui verò dignitatem non habeant, qui jurisdictionis quandam tenere dicuntur partem, eam sc. quæ ad voluntariam vulgò referri consuevit, & sine strepitu expediri potest? Regner. Sixtin. *de Regalib. lib.* 2. *c.* 15. *n.* 12. Joh. Aloys. Riccius *decis.* 1196. Robert. Marant. *de ord. judic. part.* 4. *dist.* 18. *n.* 2 & 3. propter quam etiam judices chartularii vulgò vocantur,

Gail. *l. 1. Observ.* 1. *n.* 13. Menoch. *l. 2. præsumt.* 78. dum tamen revera judices simul creati fuerint, cum esse judex non causetur ab officio Notariatûs. Sig. Scaccia *de judic. l. 1. c. 61. n. 15. vers: Secundo*, Carol. de Grassis *de except. in prælud. n.* 14. Hac autem dignitate ipsis collatâ, uti quidem conferri simul ut plurimùm solet, & appellationes ab eis recipi possunt, & protestationes; quemadmodum & testium examina perinde ut apud judicem Ordinarium, magno cum emolumento apud eos quandoque instituuntur. Jac. Bornit. *l. 2. de instrum. c. 17.*

XLVII. Utcunq; verò ista talia ab iis peragi posse non diffitear, tota tamen ea, quam tantoperè jactitant, jurisdictio, aut exigua mihi videtur aut omninò nulla. Et ita jurisdictionem notariis planè denegant Jacobus Mandellus *ad l. fin. ff. de jurisd. omn. jud. n. 10.* Barthol. Musculus *de succss. convent. class. 1. membr. 3. n. 66.* Non malè, ni fallor, eò quod melioris tantû probationis causâ eorum autoritas requiratur, ut ita non tàm in jurisdictione, quàm in fide totum eorum officium consistat. Tanta tamen hinc eorû est autoritas, ut sicubi ab aliquo tali instrumentum factum fuerit, quod ego tibi ad certum diem solutionẽ promiserim, instrumentum istud vim sententiæ habeat & executionem paratam. Sichard. *ad l. fin. C. de edict. D. Hadriani toll. n. 15.* tantaque illis â quibusdam habetur fides, ut unus duabus aut etiam tribus aliis personis æquiparetur. uti post Panormitanum *in c. quoniam X. de probat.* statuunt Thomas Grammaticus *decis. Neapolitan. 60. n. 11.* Mascard. *de probat. conclus.* 1099. *n. 3.* Camill. Borell. *lib. 2. tit. 18. n. 150. & 213.* M. Ant. de Amat. *decis. 7. n. 4.* Joh. Althus. *Dicaolog. l. 1. c. 51. n. 6*, quod tamen haud temerè sollicitat Jac. Menochius *de A. J. Q.* cas. 105. *n.* 39. cum difficile sit, imò iniquum, testium duorum omni exceptione majorum fidem unius hominis testimonio elevari. Sed & minus valet assertio Notarii, quando non ut tabellio, sed ut testis asseritur, Barn. Cornazzan. *decis. 42. n. 6.* Alvar. Valasc. *consult. 89. n. 3.* quanquã id non negem, in dubio Notarii alicujus testimonium præferri debere cæteris paribus alterius non Notarii depositioni, quæ videtur etiam esse sententia Mascardi *d. l. n. 4.* quia pro Notario semper est præsumtio, & creato Notario dicitur creatum quo-

dam-

dammodo unum oraculum veritatis. Cæs. Barzius *decis.* 50. *n.* 9. Conf. Gvid. Pap. *decis.* 540. Didac. Covarruv. *l.* 2. *resol. c.* 13. *n.* 10. *seq.*

XLVIII. Potuissent hæc omitti, nisi facerent ad explicationem ejus, quod ante diximus, Instrumentum Notarii totam eã vim, quam habet, â superiori potestate accipere. Non potest igitur Notarius creari, nisi ab eo, qui legis ferendæ habet potestatem. Didac. Covarruv. *pract. quæst.* 19. *n.* 9. quâ ratione negamus, Ducibus, Comitibus & Baronibus potestatem eos creandi competere, Paris de Puteo *de syndicat. cap. de excessib. Baron. n.* 9. & 13. frustra id post alios asserente Petro Anton. de Petra *de potest. Princip. c.* 15. *n.* 59. Tametsi ergo actuarii judiciorum & Secretarii in Curiis quandoque dicantur Notarii, tales tamen revera nõ sunt, eorumq; fides tantùm intra terminos judicii illius concluditur, Jacob. Bornit. *de fid. instrum. l.* 2. *c.* 13. Consequens hinc est porrò, instrumenti faciendi potestatem nemini competere, nisi qui solenniter Notarius creatus est, adeoque nec Doctorem quidem juris eam sibi sumere posse licentiam, utcunque id defensitarit Berlichius *part.* 1. *concl.* 43. *n.* 50. refutatus Carpzovio *l.* 6. *respons.* 18. *& in Proces. tit.* 2. *art.* 3. *n.* 71. Fiunt enim instrumenta â solo Tabellione, sicut celebratur missa â solo Presbytero, uti juxta Papismum suum loquitur Joh. Petr. de Ferrar. *in prax. tit.* 13. *gloss.* 3 *n.* 4.

XLIX. Quandoquidem autem â superiore omnem suam potestatem consequuntur Notarii, non ineptè hîc quæritur, quousque eam extendere liceat, & utrum instrumentum conficere possit Notarius etiam extra Territorium ejus, qui eum creavit? Rutgerus Rulant *tr. de Commissar. part.* 2. *lib.* 5. *c.* 5. *n.* 23. dubium relinquit Lectorem. Negant Stephanus Gratianus *discept. forens. c.* 167. *n.* 53. Roland. à Valle *l.* 3. *consil.* 91. *n.* 15. Joh. Aloys. Ricc. *decis.* 1788. Joh. Rudinger *cent.* 3. *obs.* 89. Camill. Borell. *tom.* 2. *decis.* 18. *n.* 105. Joh. Bapt. Asinius *in prax. part.* 2. §. 3. *c.* 20. *n.* 6. Anton. Gabriel. *l.* 1. *tit. de fid. inst. concl.* 1. excipiens Notarium qui simul est judex chartularius, *n.* 3. Joseph. Ludovic. *decis.* 115. *n.* 23. *seq.* Alvar. Valasc. *tom.* 1. *consult.* 9. ita ut ne consensu partium quidem id liceat Notario, nisi sit creatus à

Pa-

Papa aut Imperatore Romano, hujus enim instrumentum ubique locorum valere, ubicunque id confectum fuerit, post alios etiam tenet Andr. Gail. *l.2. Obs. 71. n. ult.* Matth. Stephan. *de jurisd. lib. 2. part. 2. c. 5. n. 7.* à quibus dissentiunt Alvarus Valascus *d. l. n. 2.* & Nicol. Boër. *decis.* 242. Sed & hæc exceptio ideò fortasse attendenda non est, quia universale totius hujus universi dominium & regimen quod Imperatori & Pontifici adscribi solet, præsupponere videtur.

I. Quod verò quæstionem ipsam concernit, interesse videtur, utrum Instrumentum, quod in alieno territorio conficit Notarius, fiat inter subditos illius territorii, an inter Subditos ejus qui Notarium creavit, an inter subditos illius & hujus simul. Primo casu non valet instrumentum, utcunque partes in id consenserint, quia se: Notarius majorem autoritatem, quam ipsius Dominus exercere & sibi sumere nequit, *l. nemo ff. de reg. jur.* excipe: nisi instrumenti illius vis & effectus in territorium ejus, qui creavit Notarium porrigatur. v.g. quando alterius territorii subditus ex instrumento tali, in territorio ejus, qui creavit Notarium, agere velit. Secundo casu nihil obstat, quò minus Notarius etiam in alieno territorio Instrumentum conficere possit, prout etiam sentit Nicolaus Boërius *decis.* 242. quemadmodum enim contractus, & alia quæ voluntariæ sunt jurisdictionis, à Principe ipso in alieno territorio confirmari & expediri inter suos subditos possunt, ita & confici ab Notariis in alieno territorio instrumenta. Tertio casu itidem valere puto instrumentum, non in territorio tantùm ejus, qui creavit Notarium, quia in hoc convenire potest subditus hujus territorii, sed etiam in territorio, in quo alter contrahentium degit, propter jus se: retorrionis & ne contractus claudicet. Vid. in utramque partem Johan Georg. Becht. *de fecerit. n.* 216. 217. 218. Illud per se patet, posse à Principe prohiberi, ne valeat Instrumentum ab alio Notario confectum, quam qui ab ipso fuerit creatus.

Nic. Boër. *d. l.*